Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

2 päivänä kesäkuuta 2022 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Perintöoikeuteen liittyvät toimenpiteet – Asetus (EU) N:o 650/2012 – 13 ja 28 artikla – Perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen pätevyys – Perillinen, jonka asuinpaikka on muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jonka tuomioistuin on toimivaltainen perintöasiassa – Ilmoitus, joka on tehty sen jäsenvaltion tuomioistuimelle, jossa kyseisellä perillisellä on asuinpaikka

Asiassa C-617/20,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremenin osavaltion ylioikeus, Saksa) on esittänyt 11.11.2020 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 20.11.2020, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, jonka ovat saattaneet vireille

T. N. ja

N. N.

ja jossa asian käsittelyyn osallistuu

E. G.,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja E. Regan sekä tuomarit I. Jarukaitis, M. Ilešič (esittelevä tuomari), D. Gratsias ja Z. Csehi,

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Espanjan hallitus, asiamiehenään L. Aguilera Ruiz,

– Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan G. Greco, avvocato dello Stato,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

– Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi S. Grünheid, W. Wils ja M. Wilderspin, sittemmin S. Grünheid ja W. Wils,

kuultuaan julkisasiamiehen 20.1.2022 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja virallisten asiakirjojen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta 4.7.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 650/2012 (EUVL 2012, L 201, s. 107) 13 ja 28 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jonka ovat saattaneet vireille T. N. ja N. N. ja joka koskee hakemusta yhteisen perintötodistuksen (Erbschein) antamisesta W. N:n, joka oli E. G:n aviopuoliso sekä T. N:n ja N. N:n (jäljempänä perittävän veljen lapset) setä, jälkeen.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Asetuksen N:o 650/2012 johdanto-osan 7, 32 ja 67 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(7) Sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa olisi edistettävä poistamalla vapaata liikkuvuutta haittaavat esteet niiden henkilöiden osalta, joille aiheutuu tällä hetkellä vaikeuksia, kun he valvovat oikeuksiaan perintöasiassa, jolla on rajat ylittäviä vaikutuksia. Kansalaisten on voitava järjestää perimyksensä ennakolta Euroopan oikeusalueella. Perillisten ja testamentinsaajien sekä muiden perittäville läheisten henkilöiden sekä perimykseen liittyvien velkojien oikeuksien toteutuminen on taattava tehokkaasti.

– –

(32) Jotta voitaisiin helpottaa niiden perillisten ja testamentinsaajien elämää, joilla on asuinpaikka jossakin muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa perintöasiaa käsitellään tai jossa se tullaan käsittelemään, tässä asetuksessa olisi annettava kenelle tahansa sellaiselle henkilölle, jolla on perimykseen sovellettavan lain mukaan oikeus tehdä ilmoituksia, jotka koskevat perinnön, testamenttisaannon tai lakiosan vastaanottamista tai siitä luopumista taikka jotka koskevat rajoituksia hänen vastuuseensa perimykseen liittyvistä veloista, mahdollisuus tehdä kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimissa tällaisia ilmoituksia muodossa, josta säädetään sen jäsenvaltion laissa, jossa hänellä on asuinpaikka. Tämän ei olisi rajoitettava tällaisten ilmoitusten tekemistä muille kyseisen jäsenvaltion viranomaisille, jotka ovat toimivaltaisia vastaanottamaan ilmoituksia kansallisen lainsäädännön nojalla. Henkilöiden, jotka päättävät käyttää mahdollisuutta tehdä ilmoituksia jäsenvaltiossa, jossa heillä on asuinpaikka, olisi itse ilmoitettava perintöasiaa käsittelevälle tuomioistuimelle tai viranomaiselle tällaisten ilmoitusten olemassaolosta perimykseen sovellettavassa laissa asetetussa määräajassa.

– –

(67) Rajat ylittäviä vaikutuksia omaavan perintöasian nopea, sujuva ja tehokas ratkaiseminen unionissa merkitsee sitä, että perillisten, testamentinsaajien, testamentin toimeenpanijoiden tai jäämistön hoitajien olisi voitava osoittaa helposti asemansa ja/tai oikeutensa ja toimivaltansa toisessa jäsenvaltiossa, esimerkiksi jäsenvaltiossa, jossa jäämistöomaisuus sijaitsee. – –”

4 Kyseisen asetuksen II luku, jonka otsikko on ”Toimivalta”, sisältää muun muassa kyseisen asetuksen 4 ja 13 artiklan.

5 Mainitun asetuksen 4 artiklassa, jonka otsikko on ”Yleinen toimivalta”, säädetään seuraavaa:

”Sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa perittävän asuinpaikka oli kuolinhetkellä, ovat toimivaltaisia antamaan ratkaisun perimyksestä kokonaisuudessaan.”

6 Saman asetuksen 13 §:ssä, jonka otsikko on ”Perinnön, testamenttisaannon tai lakiosan vastaanottaminen tai siitä luopuminen”, säädetään seuraavaa:

”Ratkaisujen tekemiseen perintöasiassa tämän asetuksen nojalla toimivaltaisen tuomioistuimen lisäksi sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa kenen tahansa sellaisen henkilön asuinpaikka on, joka perimykseen sovellettavan lain mukaisesti voi tehdä tuomioistuimelle perinnön, testamenttisaannon tai lakiosan vastaanottamista tai siitä luopumista koskevan ilmoituksen tai ilmoituksen, jonka tarkoituksena on rajoittaa kyseisen henkilön vastuuta perimykseen liittyvien velkojen osalta, ovat toimivaltaisia vastaanottamaan tällaisia ilmoituksia siinä tapauksessa, että tällaiset ilmoitukset voidaan kyseisen jäsenvaltion lain mukaisesti tehdä tuomioistuimelle.”

7 Asetuksen N:o 650/2012 III luku, jonka otsikko on ”Sovellettava laki”, sisältää muun muassa kyseisen asetuksen 21, 23 ja 28 artiklan.

8 Kyseisen asetuksen 21 artiklan, jonka otsikko on ”Yleissääntö”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, perimykseen kokonaisuudessaan sovelletaan sen valtion lakia, jossa perittävän asuinpaikka oli kuolinhetkellä.”

9 Mainitun asetuksen 23 artiklan, jonka otsikko on ”Sovellettavan lain soveltamisala”, 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Edellä olevan 21 tai 22 artiklan mukaisesti määräytyvää lakia sovelletaan perimykseen kokonaisuudessaan.

2. Kyseistä lakia sovelletaan erityisesti seuraaviin:

– –

e) jäämistöön kuuluvan omaisuuden, oikeuksien ja velvoitteiden siirto perillisille ja mahdollisille testamentinsaajille, mukaan lukien perinnön tai testamenttisaannon vastaanottamisen tai siitä luopumisen ehdot ja vaikutukset;

– –”

10 Saman asetuksen 28 artiklassa, jonka otsikko on ”Vastaanottamista tai luopumista koskevan ilmoituksen muodollinen pätevyys”, säädetään seuraavaa:

”Ilmoitus perinnön, testamenttisaannon tai lakiosan vastaanottamisesta tai siitä luopumisesta taikka ilmoitus, jonka tarkoituksena on rajoittaa ilmoituksen tekevän henkilön vastuuta, on muodollisesti pätevä, jos se on

a) 21 tai 22 artiklan nojalla perimykseen sovellettavan lain mukainen, tai

b) sen valtion lain mukainen, jossa ilmoituksen tekevän henkilön asuinpaikka on.”

Saksan oikeus

11 Siviililain (Bürgerliches Gesetzbuch), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (jäljempänä BGB), 1942 §:ssä, jonka otsikko on ”Perinnön siirtyminen tai siitä luopuminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Perintö siirtyy nimetylle perilliselle, jolla on oikeus luopua perinnöstä (perinnön siirtyminen).

– –”

12 BGB:n 1943 §:ssä, jonka otsikko on ”Perinnön vastaanottaminen tai siitä luopuminen”, säädetään seuraavaa:

”Perillinen ei voi enää luopua perinnöstä, jos hän on ottanut sen vastaan tai jos perinnöstä luopumisen määräaika on päättynyt; määräajan päätyttyä perintöä pidetään vastaanotettuna.”

13 BGB:n 1944 §:ssä, jonka otsikko on ”Perinnöstä luopumisen määräaika”, säädetään seuraavaa:

”1. Perinnöstä voi luopua ainoastaan kuuden viikon kuluessa.

2. Määräaika alkaa kulua siitä, kun perinnön siirtymisestä ja perillisaseman perusteesta on saatu tieto. – –

3. Määräaika on kuusi kuukautta, jos perittävän viimeinen asuinpaikka on ulkomailla tai jos perillinen oleskelee määräajan alkaessa ulkomailla.”

14 BGB:n 1945 §:ssä, jonka otsikko on ”Perinnöstä luopumisen muoto”, säädetään seuraavaa:

”Perinnöstä luovutaan tekemällä ilmoitus perintöasiassa toimivaltaiselle tuomioistuimelle; ilmoitus kirjataan tuomioistuimen pöytäkirjaan tai tehdään julkisesti oikeaksi todistetussa muodossa.

– –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

15 Alankomaiden kansalainen W. N., jonka viimeinen asuinpaikka oli Saksassa, kuoli 21.5.2018 Bremenissä (Saksa).

16 W. N:n aviopuoliso E. G., joka asuu Saksassa, haki 21.1.2019 Amtsgericht Bremeniltä (Bremenin alioikeus, Saksa), joka on W. N:n perintöasiassa toimivaltainen tuomioistuin, perintötodistusta, jonka mukaan hän saa lakimääräisen perimysjärjestyksen nojalla 3/4 W. N:n jäämistöstä ja perittävän veljen lapset, jotka molemmat asuvat Alankomaissa, kumpikin 1/8 jäämistöstä.

17 Kyseinen tuomioistuin ilmoitti perittävän veljen lapsille 19.6.2019 päivätyllä kirjeellä lakimääräistä perimystä koskevan menettelyn vireilläolosta ja pyysi heitä toimittamaan sille tiettyjä asiakirjoja perintöasian käsittelyä varten.

18 Perittävän veljen lapset tekivät 13.9.2019 rechtbank Den Haagille (Haagin alioikeus, Alankomaat) perittävän jättämästä perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen, joka kirjattiin kyseisen tuomioistuimen jäämistöasioiden rekisteriin 30.9.2019.

19 Amtsgericht Bremen ilmoitti 22.11.2019 päivätyllä kirjeellä perittävän veljen lapsille perintötodistusta koskevasta hakemuksesta ja kehotti heitä esittämään huomautuksensa.

20 Perittävän veljen lapset toimittivat 13.12.2019 päivätyllä hollanninkielisellä kirjeellä Amtsgericht Bremenille jäljennökset asiakirjoista, jotka rechtbank Den Haag oli laatinut sen jälkeen, kun he olivat ilmoittaneet luopuvansa perittävän jättämästä perinnöstä. Amtsgericht Bremen ilmoitti 3.1.2020 päivätyllä kirjeellä perittävän veljen lapsille, ettei heidän kirjettään, mukaan lukien toimitetut asiakirjat, voitu ottaa huomioon saksankielisen käännöksen puuttumisen vuoksi.

21 N. N. ilmoitti 15.1.2020 päivätyllä saksankielisellä kirjeellä Amtsgericht Bremenille, että hän ja hänen veljensä olivat luopuneet perittävän jättämästä perinnöstä, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset olivat unionin oikeuden mukaisesti kirjanneet luopumisilmoituksen hollannin kielellä ja että kyseisten asiakirjojen saksankielinen käännös ei siten ollut tarpeen. Vastauksessaan kyseinen tuomioistuin muistutti, että kyseessä olevat merkitykselliset asiakirjat oli käännettävä ja perinnöstä luopumiselle asetettuja määräaikoja noudatettava.

22 Amtsgericht Bremen vahvisti 27.2.2020 antamallaan määräyksellä perintötodistuksen antamisen edellyttämät tosiseikat E. G:n hakemuksen mukaisesti ja totesi, että perittävän veljen lasten oli katsottava ottaneen perinnön vastaan.

23 Perittävän veljen lapset valittivat kyseisestä määräyksestä ja pyysivät lisäselvityksen esittämiselle asetetun määräajan pidentämistä. He toimittivat 30.7.2020 Amtsgericht Bremenille värijäljennöksen rechtbank Den Haagin laatimista asiakirjoista sekä niiden saksankieliset käännökset. Koska Amtsgericht Bremen oli moittinut heitä kyseisten toimien alkuperäiskappaleiden puuttumisesta, he toimittivat ne sille 17.8.2020.

24 Amtsgericht Bremen antoi 2.9.2020 määräyksen, jolla se hylkäsi valituksen, siirsi asian ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen eli Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremeniin (Bremenin osavaltion ylioikeus, Saksa) ja totesi, että koska perittävän veljen lapset eivät olleet luopuneet perittävän jättämästä perinnöstä asetetussa määräajassa, heidän oli katsottava ottaneen perinnön vastaan. Pelkästään se, että toimivaltainen saksalainen tuomioistuin saa tiedon tällaisesta alankomaalaisessa tuomioistuimessa tehdystä ilmoituksesta tai että sille toimitetaan jäljennökset asian kannalta merkityksellisistä asiakirjoista, ei sen mielestä vielä riitä tekemään perinnöstä luopumista koskevasta ilmoituksesta pätevää, vaan edellytyksenä on, että toimivaltaisella saksalaisella tuomioistuimella on käytettävissään merkitykselliset alkuperäiset asiakirjat. Se oli kuitenkin saanut alkuperäiset asiakirjat vasta BGB:n 1944 §:n 3 momentissa säädetyn kuuden kuukauden määräajan päättymisen jälkeen.

25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii niitä edellytyksiä, joiden on täytyttävä, jotta perinnöstä luopumista koskevaa ilmoitusta, joka on perimykseen sovellettavan lain mukaan tehtävä tietyssä määräajassa perintöasiassa toimivaltaisessa tuomioistuimessa, voidaan pitää ajoissa tehtynä siinä tapauksessa, että perillinen ilmoittaa luopumisesta asetuksen N:o 650/2012 13 ja 28 artiklan mukaisesti asuinpaikkansa toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää tältä osin, että Saksan oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä on erimielisyyttä perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen, joka tehdään muussa jäsenvaltion tuomioistuimessa kuin siinä, joka on lähtökohtaisesti toimivaltainen perintöasiassa, pätevyydestä. Oikeustieteessä ja -käytännössä esiintyvän ensimmäisen suuntauksen – joka on hallitseva – mukaan tällainen ilmoitus on pätevä perintöasiassa toimivaltaisessa tuomioistuimessa jo sillä perusteella, että se on tehty sen perittävän asuinpaikkajäsenvaltion tuomioistuimessa.

27 Oikeustieteessä ja -käytännössä esiintyvän toisen suuntauksen mukaan perinnöstä luopumista koskeva ilmoitus on pätevä vain, jos se välitetään asianmukaisessa muodossa perintöasiassa toimivaltaiselle tuomioistuimelle tai joka tapauksessa saatetaan viimeksi mainitun tuomioistuimen tietoon. Tältä osin asetuksen N:o 650/2012 johdanto-osan 32 perustelukappaleesta ilmenee, että unionin lainsäätäjän mielestä tällaisella ilmoituksella voi olla vaikutuksia vasta sen jälkeen, kun se on saatettu kyseisen tuomioistuimen tietoon. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin täsmentää, että – toisin kuin Saksan oikeudessa – asetuksen N:o 650/2012 13 artiklassa ei aseteta sen jäsenvaltion tuomioistuimelle, jossa perillisellä on asuinpaikka, velvollisuutta saattaa sille tehtyä perinnöstä luopumista koskevaa ilmoitusta perintöasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen tietoon.

28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että jos pääasiassa noudatettaisiin edellä 26 kohdassa mainittua suuntausta, perinnöstä luopumista koskevaa ilmoitusta pidettäisiin pätevänä siitä ajankohdasta lähtien, jona perittävän veljen lapset tekivät sen rechtbank Den Haagissa eli 13.9.2019. Tällaisessa tapauksessa perittävän veljen lapset olisivat noudattaneet BGB:n 1944 §:n 3 momentissa perinnöstä luopumiselle säädettyä kuuden kuukauden määräaikaa, joka alkaa kulua siitä päivästä, jolloin perillinen saa tiedon perinnöstä.

29 Edellä 27 kohdassa esitellyn toisen suuntauksen mukaan perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen pätevyys voi riippua ajankohdasta, jona perintöasiassa toimivaltainen tuomioistuin saa tiedon tällaisesta ilmoituksesta. Esiin nousisi kuitenkin kysymys tällaisen ilmoituksen pätevyyden muodollisista edellytyksistä ja erityisesti siitä, onko riittävänä pidettävä sitä, että perintöasiassa toimivaltaiselle tuomioistuimelle tiedotetaan tällaisen ilmoituksen olemassaolosta, että sille toimitetaan jäljennökset asian kannalta merkityksellisistä asiakirjoista tai että sille toimitetaan tietoja kielellä, jolla kyseinen ilmoitus annettiin, vai onko kyseiselle tuomioistuimelle sen sijaan toimitettava toisen jäsenvaltion tuomioistuimen laatimat perinnöstä luopumiseen liittyvät alkuperäiset asiakirjat ja niiden perintöasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen kielellä laaditut laillisesti pätevät käännökset.

30 Tässä tilanteessa Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Korvaako perinnöstä luopumista koskeva ilmoitus, jonka perillinen antaa jäsenvaltiossa asuinpaikkansa toimivaltaiselle tuomioistuimelle kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettavien muotovaatimusten mukaisesti, toisen jäsenvaltion tuomioistuimelle, joka on perintöasiassa toimivaltainen, tehtävän perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen sellaisella tavalla, että kyseinen ilmoitus katsotaan päteväksi sen tekemishetkellä (substituutio)?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi:

Onko sen lisäksi, että ilmoitus tehdään muotovaatimusten mukaisesti perinnöstä luopujan asuinpaikan toimivaltaiselle tuomioistuimelle, perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen pätevyyden edellytyksenä se, että henkilö antaa kyseisen ilmoituksen tekemisestä tiedon perintöasiassa toimivaltaiselle tuomioistuimelle?

3) Mikäli ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi ja toiseen kysymykseen myöntävästi:
a) Onko perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen pätevyyden edellytyksenä, erityisesti ilmoituksen tekemiseen sen tekopaikalla sovellettavien määräaikojen noudattamisen osalta, että perintöasiassa toimivaltaiseen tuomioistuimeen otetaan yhteyttä oikeuspaikalla käytettävällä kielellä?
b) Edellyttääkö perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen pätevyys, erityisesti ilmoituksen tekemiseen sen tekopaikalla sovellettavien määräaikojen noudattamisen osalta, että perintöasiassa toimivaltaiselle tuomioistuimelle toimitetaan perinnöstä luopujan asuinpaikan toimivaltaisen tuomioistuimen laatimat asiakirjat, jotka koskevat perinnöstä luopumista, alkuperäisinä käännöksineen?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavia huomautuksia

31 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyömenettelyssä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi ratkaista siinä vireillä olevan asian. Unionin tuomioistuimen on tätä silmällä pitäen tarvittaessa muotoiltava sille esitetyt kysymykset uudelleen (tuomio 26.10.2021, PL Holdings, C-109/20, EU:C:2021:875, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Nyt käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö koskee sitä, millä edellytyksillä asetuksen N:o 650/2012 13 ja 28 artiklassa tarkoitettua perinnöstä luopumista koskevaa ilmoitusta, joka tehdään perinnöstä luopuvan henkilön asuinpaikkavaltion tuomioistuimessa, voidaan pitää pätevänä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii tässä yhteydessä muun muassa sitä, onko tällainen ilmoitus saatettava perintöasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen tietoon, ja jos on, milloin ja miten.

33 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että perittävän veljen lapset ilmoittivat 13.9.2019 luopuvansa perittävän jättämästä perinnöstä asuinpaikkajäsenvaltionsa tuomioistuimessa eli rechtbank Den Haagissa. He ilmoittivat tällaisen ilmoituksen olemassaolosta perintöasiassa toimivaltaiselle

saksalaiselle tuomioistuimelle 13.12.2019 päivätyllä hollanninkielisellä kirjeellä, johon he liittivät jäljennöksen alankomaalaisen tuomioistuimen laatimista asiakirjoista. He ilmoittivat mainitun ilmoituksen olemassaolosta uudelleen saksalaiselle tuomioistuimelle 15.1.2020 – tällä kertaa saksankielisellä kirjeellä. Alankomaalaisen tuomioistuimen laatimien asiakirjojen saksankieliset käännökset ja alkuperäiset asiakirjat saapuivat kuitenkin saksalaiseen tuomioistuimeen vasta 17.8.2020 eli perimykseen sovellettavassa laissa säädetyn määräajan päättymisen jälkeen.

34 Tässä tilanteessa on katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksillään, jotka on tutkittava yhdessä, pääasiallisesti, onko asetuksen N:o 650/2012 13 ja 28 artiklaa tulkittava siten, että perillisen asuinpaikkajäsenvaltionsa tuomioistuimessa tekemää perinnöstä luopumista koskevaa ilmoitusta pidetään muodollisesti pätevänä, jos kyseisessä tuomioistuimessa sovellettavia muotovaatimuksia on noudatettu, vaikka ilmoitus ei täyttäisi perimykseen sovellettavassa laissa asetettuja muotovaatimuksia.

Asiakysymys

35 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sekä unionin oikeuden yhtenäinen soveltaminen että yhdenvertaisuusperiaate edellyttävät, että unionin oikeuden sellaisen säännöksen sanamuotoa, jossa ei ole nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen säännöksen merkityksen ja ulottuvuuden määrittämiseksi, on tavallisesti tulkittava koko unionissa itsenäisesti ja yhtenäisesti ottamalla huomioon paitsi säännöksen sanamuoto myös sen asiayhteys ja kyseessä olevalla säännöstöllä tavoiteltu päämäärä (tuomio 1.3.2018, Mahnkopf, C-558/16, EU:C:2018:138, 32 kohta ja tuomio 9.9.2021, UM (Kuoleman varalta tehty omistusoikeuden siirtoa koskeva sopimus), C-277/20, EU:C:2021:708, 29 kohta).

36 Ensinnäkin kyseessä olevien säännösten sanamuodon ja niiden asiayhteyden osalta on muistutettava, että asetuksen N:o 650/2012 13 artikla kuuluu kyseisen asetuksen II lukuun, joka koskee kaikkia perintöasioissa sovellettavia toimivaltaperusteita. Kyseisen säännöksen mukaan ratkaisujen tekemiseen perintöasiassa mainitun asetuksen nojalla toimivaltaisen tuomioistuimen lisäksi sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa kenen tahansa sellaisen henkilön asuinpaikka on, joka perimykseen sovellettavan lain mukaisesti voi tehdä tuomioistuimelle perinnön, testamenttisaannon tai lakiosan vastaanottamista tai siitä luopumista koskevan ilmoituksen tai ilmoituksen, jonka tarkoituksena on rajoittaa kyseisen henkilön vastuuta perimykseen liittyvien velkojen osalta, ovat toimivaltaisia vastaanottamaan tällaisia ilmoituksia.

37 Kyseisessä 13 artiklassa säädetään siten vaihtoehtoisesta tuomioistuimen toimivaltaperusteesta, jonka tarkoituksena on antaa perillisille, joiden asuinpaikka ei ole siinä jäsenvaltiossa, jonka tuomioistuimilla on asetuksen N:o 650/2012 4–11 artiklan yleisten sääntöjen mukaisesti toimivalta perintöasiassa, mahdollisuus tehdä ilmoituksensa perinnön vastaanottamisesta tai siitä luopumisesta sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa heillä on asuinpaikka.

38 Mainittua tuomioistuimen toimivaltaa koskevaa sääntöä täydentää asetuksen N:o 650/2012 28 artiklaan sisältyvä lainvalintasääntö, joka kuuluu kyseisen asetuksen III lukuun, jossa säännellään sovellettavaa lakia ja erityisesti tällaisten ilmoitusten muotoa. Kyseisen artiklan mukaan ilmoitus on muodollisesti pätevä, jos se on kyseisen artiklan a alakohdan mukaisesti perimykseen sovellettavan lain (lex successionis) tai sen b alakohdan mukaisesti sen valtion lain, jossa ilmoituksen tekevän henkilön asuinpaikka on, mukainen.

39 Asetuksen N:o 650/2012 28 artiklan sanamuodosta voidaan päätellä, että kyseinen säännös on laadittu siten, että perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen pätevyys tunnustetaan joko silloin, kun perimystä koskevassa laissa säädetyt edellytykset täyttyvät – silloin kun sitä sovelletaan –, tai silloin, kun perinnöstä luopuvan perillisen asuinpaikkavaltion lainsäädännössä säädetyt edellytykset täyttyvät – silloin kun kyseistä lakia sovelletaan.

40 Tältä osin asetuksen N:o 650/2012 13 ja 28 artiklasta, kun niitä luetaan yhdessä, ilmenee – kuten julkisasiamies on pääasiallisesti esittänyt ratkaisuehdotuksensa 58 kohdassa –, että näiden kahden säännöksen välillä on läheinen yhteys, joten sen perillisen asuinpaikkajäsenvaltion tuomioistuinten toimivalta vastaanottaa perinnöstä luopumista koskevia ilmoituksia riippuu siitä, että kyseisessä valtiossa voimassa olevassa perimystä koskevassa laissa säädetään mahdollisuudesta tehdä tällainen ilmoitus tuomioistuimessa. Jos kyseinen edellytys täyttyy, kaikki perillisen, joka haluaa tehdä tällaisen ilmoituksen, asuinpaikkajäsenvaltion tuomioistuimessa suoritettavat toimet määräytyvät kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön perusteella.

41 Toiseksi on todettava asetuksen N:o 650/2012 tavoitteiden osalta, että kyseisen asetuksen 13 ja 28 artiklan tällaista tulkintaa tukee sen johdanto-osan 32 perustelukappale, jonka mukaan kyseisten säännösten tarkoituksena on ”helpottaa niiden perillisten ja testamentinsaajien elämää, joilla on asuinpaikka jossakin muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa perintöasiaa käsitellään”. Samassa perustelukappaleessa todetaan, että mainitussa asetuksessa olisi annettava kenelle tahansa sellaiselle henkilölle, jolla on perimykseen sovellettavan lain mukaan oikeus tehdä perintöä koskevia ilmoituksia, mukaan lukien ilmoitus siitä luopumisesta, mahdollisuus tehdä mainitun jäsenvaltion tuomioistuimissa tällaisia ilmoituksia muodossa, josta säädetään sen jäsenvaltion laissa, jossa hänellä on asuinpaikka. Unionin tuomioistuin on jo täsmentänyt tältä osin, että saman asetuksen 13 artiklan, luettuna yhdessä sen
johdanto-osan 32 perustelukappaleen kanssa, tarkoituksena on yksinkertaistaa perinnön- ja testamentinsaajien menettelyjä kyseisen asetuksen 4–11 artiklassa säädetyistä toimivaltasäännöistä poiketen (tuomio 21.6.2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, 42 kohta).

42 Tällaista tulkintaa tukee lisäksi asetuksen N:o 650/2012 tavoite, joka sen johdanto-osan seitsemännen perustelukappaleen mukaan on sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan edistäminen poistamalla vapaata liikkuvuutta haittaavat esteet niiden henkilöiden osalta, jotka haluavat valvoa oikeuksiaan perintöasiassa, jolla on rajat ylittäviä vaikutuksia. Siinä mainitaan erityisesti, että Euroopan oikeusalueella perillisten ja testamentinsaajien, muiden perittävälle läheisten henkilöiden ja jäämistön velkojien oikeudet on taattava tehokkaasti (ks. vastaavasti tuomio 1.3.2018, Mahnkopf, C-558/16, EU:C:2018:138, 35 kohta ja tuomio 1.7.2021, Vorarlberger Landes- und Hypotheken-Bank, C-301/20, EU:C:2021:528, 27 ja 34 kohta).

43 Asetuksen N:o 650/2012 13 artiklan nojalla toimivaltaisessa tuomioistuimessa tehtävien perinnöstä luopumista koskevien ilmoitusten osalta on todettava, että kyseisen asetuksen 28 artiklan b alakohdassa taataan, että tämä perilliselle, joka asuu muussa jäsenvaltiossa kuin perintöasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen jäsenvaltiossa, tunnustettu mahdollisuus on tehokas.

44 Tältä osin on todettava, että kun otetaan huomioon se, että asetuksen N:o 650/2012 13 artiklassa tarkoitettu tuomioistuimen toimivalta on rajoitettu, muunlainen tulkinta, jolla rajoitettaisiin perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen muodollista pätevyyttä edellyttämällä perimykseen sovellettavassa laissa säädettyjen muotovaatimusten täyttymistä, johtaisi siihen, että kyseisen asetuksen 13 artiklan ja 28 artiklan b alakohdan säännökset menettäisivät tehokkaan vaikutuksensa, ja olisi vastoin kyseisen asetuksen tavoitteita ja oikeusvarmuuden periaatetta.

45 Kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 64 kohdassa, asetuksen N:o 650/2012 tavoitteen, joka on se, että perillisille annetaan mahdollisuus tehdä perinnöstä luopumista koskevia ilmoituksia siinä jäsenvaltiossa, jossa heidän asuinpaikkansa sijaitsee, toteutuminen edellyttää sitä, että ilmoitusten pätevyyden turvaaminen ei edellytä perillisten suorittavan muiden jäsenvaltioiden tuomioistuimissa muita muodollisuuksia kuin ne, joista säädetään sen jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa tällainen ilmoitus tehdään.

46 Mainittujen ilmoitusten toimittamista perintöasiassa toimivaltaiselle tuomioistuimelle koskevan kysymyksen osalta on huomautettava, että asetuksen N:o 650/2012 johdanto-osan 32 perustelukappaleen viimeisestä virkkeestä ilmenee, että ”henkilöiden, jotka päättävät käyttää mahdollisuutta tehdä ilmoituksia jäsenvaltiossa, jossa heillä on asuinpaikka, olisi itse ilmoitettava perintöasiaa käsittelevälle tuomioistuimelle tai viranomaiselle tällaisten ilmoitusten olemassaolosta perimykseen sovellettavassa laissa asetetussa määräajassa”.

47 Tämä asetuksen N:o 650/2012 johdanto-osan 32 perustelukappaleen viimeinen virke antaa ymmärtää ensinnäkin, että unionin lainsäätäjän mukaan on välttämätöntä, että perinnöstä luopuvan perillisen asuinpaikkajäsenvaltion tuomioistuimessa tehty ilmoitus perinnöstä luopumisesta saatetaan perintöasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen tietoon. On kuitenkin todettava, ettei kyseisen asetuksen 13 tai 28 artiklassa säädetä mekanismista, jolla perinnöstä luopuvan perillisen asuinpaikkajäsenvaltion tuomioistuin välittää tällaiset ilmoitukset perintöasiassa toimivaltaiselle tuomioistuimelle. Kyseisessä 32 perustelukappaleessa oletetaan kuitenkin, että henkilöt, jotka käyttävät mahdollisuutta tehdä tällaisia ilmoituksia asuinpaikkajäsenvaltiossaan, huolehtivat tällaisten ilmoitusten saattamisesta perintöasiassa toimivaltaisten viranomaisten tietoon.

48 Koska unionin oikeudessa ei ole yhtenäistä järjestelmää perintöä koskevien ilmoitusten toimittamiseksi perintöasiassa toimivaltaiselle tuomioistuimelle, asetuksen N:o 650/2012 johdanto-osan 32 perustelukappaleen viimeinen virke on ymmärrettävä siten, että perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen tehneen henkilön on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta perintöasiassa toimivaltainen tuomioistuin saa tiedon pätevän ilmoituksen olemassaolosta. Tällaisen ilmoituksen pätevyyttä ei kuitenkaan voida kyseenalaistaa, vaikka kyseisiä toimenpiteitä ei olisi tehty perimykseen sovellettavassa laissa asetetussa määräajassa.

49 Niinpä perillisen asuinpaikkajäsenvaltionsa tuomioistuimessa siinä sovellettavien muotovaatimusten mukaisesti tekemän perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen pitäisi saada aikaan oikeusvaikutuksia perintöasiassa toimivaltaisessa tuomioistuimessa, jos viimeksi mainittu tuomioistuin on saanut tiedon tällaisen ilmoituksen olemassaolosta, ilman, että tällaiseen ilmoitukseen sovellettaisiin perimykseen sovellettavassa laissa asetettuja muita muotovaatimuksia.

50 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamista tiedoista ilmenee, että perittävän veljen lapset tekivät perinnöstä luopumista koskevan ilmoituksen alankomaalaisessa tuomioistuimessa siinä sovellettavien muotovaatimusten mukaisesti ja että Amtsgericht Bremen sai tiedon kyseisen ilmoituksen olemassaolosta ennen kuin se antoi ratkaisun perintöasiassa. Niinpä näyttää siltä, että viimeksi mainitun tuomioistuimen olisi pitänyt ottaa mainittu ilmoitus huomioon riippumatta muiden vaatimusten tai selvennysten, joita tällaisen ilmoituksen pätevänä pitäminen saksalaisen tuomioistuimen mukaan edellytti, noudattamisesta. Kuten asetuksen N:o 650/2012 johdanto-osan 67 perustelukappaleesta ilmenee, ”rajat ylittäviä vaikutuksia omaavan perintöasian nopea, sujuva ja tehokas ratkaiseminen unionissa” edellyttää sitä, että perillisten olisi voitava osoittaa helposti asemansa ja/tai oikeutensa.

51 Esitettyihin kysymyksiin on kaiken edellä esitetyn perusteella vastattava, että asetuksen N:o 650/2012 13 ja 28 artiklaa on tulkittava siten, että perillisen asuinpaikkajäsenvaltionsa tuomioistuimessa tekemää perinnöstä luopumista koskevaa ilmoitusta pidetään muodollisesti pätevänä, jos kyseisessä tuomioistuimessa sovellettavia muotovaatimuksia on noudatettu, vaikka ilmoitus ei täyttäisi perimykseen sovellettavassa laissa asetettuja muotovaatimuksia.

Oikeudenkäyntikulut

52 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja virallisten asiakirjojen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta 4.7.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 650/2012 13 ja 28 artiklaa on tulkittava siten, että perillisen asuinpaikkajäsenvaltionsa tuomioistuimessa tekemää perinnöstä luopumista koskevaa ilmoitusta pidetään muodollisesti pätevänä, jos kyseisessä tuomioistuimessa sovellettavia muotovaatimuksia on noudatettu, vaikka ilmoitus ei täyttäisi perimykseen sovellettavassa laissa asetettuja muotovaatimuksia.

Allekirjoitukset